Robert Arnkil

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta 17.10.2018

Lausunto Hallituksen esitykseen HE 93/2018 vp laki julkisista rekrytointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista

Hallituksen esityksen HE 93/2018vp lain julkisista rekrytointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista suhteen pidän erityisen tärkeinä kohtina palvelujen aloittamisen, palvelutarpeen arvioinnin, palvelusuunnitelmien ja toteutettavan palvelureitin ja palvelukokonaisuuksien suunnittelua sekä laadun ja tulosten valvontaa ja seurantaa pohjana palvelujen hankinnalle eri palveluntuottajilta ja tulosseurannalle. Tämä on erityisen tärkeää moniammatillista palvelua ja moniammatillista palvelutarvearviota edellyttävissä tilanteissa, käyttääkseni lakiesityksen käsitteitä. Toisin sanoen tilanteissa, jossa työnhakijan työllistymisen edistäminen edellyttää eri palvelujen – työllisyys-, sosiaali-, terveys-, kuntoutus-, osaamispalveluiden ja muiden - yhteensovittamista.

Tällaisen moniulotteisen palvelun tarpeen alkuarvion ja siitä seuraavan palvelujen 'reitittämisen', palvelujen hankinnan ja tulostavoitteiden määrittelyn ja laadunvalvonnan tulisi olla vankasti julkisen järjestäjän käsissä. Jos ja kun ne ovat vankasti julkisen järjestäjän käsissä voi palvelutarvearvion täydentämistä ja palveluntuottajien monipuolistamista ostopalveluilla palveluprosessin myöhemmissä vaiheissa ja palvelukokonaisuuksien toteuttamisessa sinänsä kannattaa.

Lakiesitys on kuitenkin joiltakin osin ongelmallinen juuri näiden seikkojen suhteen, sillä vaikka aikaisempiin työvoimapalveluja koskeviin lakiesityksiin nähden muotoiluja onkin täsmennetty, jää palveluprosessin toteutumiseen edelleenkin epäselviä kohtia, koskien sitä miten ja missä julkisen ja ostopalvelun rooli toteutuu erityisesti moniulotteisissa tilanteissa ja palvelutarpeissa.

Paljon riippuu tietysti siitä, miten maakunnissa lakia tulkitaan ja sovelletaan käytännössä, joten tätä on myös vaikea kommentoida, varsinkin kun maakunnilla on mahdollisuus päättää missä määrin palvelujen ulkoistamista toteutetaan ja miten, aina siihen asti ulkoistetaanko ollenkaan. Olen lausunnossani keskittynyt siihen, mitä seikkoja olisi tärkeä ottaa huomioon sellaisessa tilanteessa, että markkinoiden/ostopalvelujen roolia olennaisesti lisätään.

Moniulotteisten palvelutilanteiden haaste

Olen aikaisemmissa lausunnoissani nostanut esiin työvoimapalvelujen ja työvoimapolitiikan kannalta keskeisimmät haasteet Suomessa, joten totean tässä lausuntoni taustaksi lyhyesti vain kommenttini ytimen. Suomelle aivan keskeinen kysymys on niukkojen työvoimavarojen mahdollisimman hyvä 'huolto' työkykyisyyden turvaamiseksi ja tehokas käyttö, mukaan lukien työvoimavarojen lisääminen mm. maahanmuutolla ja perhepolitiikalla, sekä osaamisen tason ja työelämälähtöisyyden kehittäminen) – seikkoja, joka ovat olleet vahvasti esillä viime aikoina julkisessa keskustelussa uuteen hallituskauteen valmistauduttaessa, mm. ikääntymisen ja uuden työkykyohjelman kautta (Oivo ja Kerätär: Osatyökykyisten reitit työllisyyteen).

Nämä seikat ovat kärjistyneet nyt kun talous on elpynyt ja vakaviakin työvoimapulan ongelmia on ilmaantunut ja työllisyysastetta pitäisi saada harppaus ylöspäin – pohjoismaiselle tasolle. Tilanteemme on kuitenkin kovin polarisoitunut, kuten se on kaikkialla Euroopassa. Yhtäältä työelämä ja talous vetävät ja normaalitilanteessa olevien ihmisten suhteen haasteena on mahdollisimman hyvän koulutuksen, sujuvan työelämään sijoittumisen sekä joustavien 'korjausliikkeiden' tehokas toteuttaminen työelämän moninaistumisen edessä, kuten pätkätyöt, alustatalous ja muu tekninen kehitys. Tässä kansalaisten oman aktiivisuuden ja tilaisuuksien, 'tilan', luominen aktiivisuudelle – myös digitaalisia palveluja ja rekrytointia kehittämällä on tietenkin tärkeää.

Tavalliset normaalit resurssit omaavien ihmisten rekrytoinnin hoitavat valtaosalta ihmiset ja yritykset itse ja palvelukosketuksen ei useinkaan tarvitse olla erityisen intensiivinen ja tässä digipalvelujen kehittäminen ajaa suurelta osin hyvin asiansa (kunhan huolehditaan niistä, joilla on vaikeuksia digimaalimassa ja digipalvelujen henkilökohtaistamisen mahdollisuuksia käytetään). Toisin sanoen julkisten rekrytointi- ja osaamispalvelujen tärkein ongelma ei ole tässä.

Polarisaation toinen puoli on vakavampi ja vaikeampi – ja se liittyy siihen mitä lakiesityksessä on käsitelty erityisesti *monialaisen yhteispalvelun ja monialaisen palvelutarvearvion ja palvelukokonaisuuksien koordinoinnin yhteydessä.* Meillä on edelleen pitkäaikaistyöttömyyttä, kroonista työttömyyttä, osaamisvajetta, terveysongelmien tunnistamisen vajetta ja erilaista pudokkuutta myös urien alkuvaiheissa, kuten viime aikoina paljon julkisuudessa ollut 'poikien ongelma'. Ihmisten esteet työelämään kiinnittymiselle eri elämänvaiheissa ovat moninaiset, niitä voi olla liittyen tavoitteiden ja motivaation epäselvyyteen, osaamiseen, terveydentilaan, arjen hallintaan, ihmissuhteisiin, talouteen…

Nämä ongelmat eivät ratkea millään yksinkertaisella tavalla – eivät edes suorastaan maailmanennätysluokkaa työllisyysasteissa ja alhaista työttömyyttä hipovissa maissa kuten Saksa ja Britannia. Toisin sanoen 'hyvä talous', tai työllisyysasteen nostaminenkaan ei yksistään asiaa ratkaise. *Tässä tarvitaan perusteellista palvelukosketusta, palvelutarpeen arviointia, palvelukokonaisuuden varmistamista, sekä laadunvalvontaa. Tässä julkisella palvelulla on ratkaisevan tärkeä rooli - ei kaikkea palvelua tuottavana, vaan vahvana kokonaisuuden järjestäjänä, osaavana tilaajana ja laadunvalvojana. Myös* ajankohtainen keskustelu vanhustenhuollosta on nostanut nämä teemat vahvasti esiin.

Moniulotteiset palveluprosessit lakiesityksessä

Työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta hallituksen esityksessä todetaan (lihavoinnit RA):

"13 §. *Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu.* Työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tarpeella tarkoitettaisiin tilannetta, jossa työttömän työllistymisen edistäminen edellyttäisi sosiaali- ja terveyspalvelujen tai Kansaneläkelaitoksen järjestämisvastuulle kuuluvien kuntoutuspalvelujen sovittamista yhteen julkisten rekrytointipalvelujen ja osaamisen kehittämispalvelujen tai muiden työllistymistä edistävien kasvupalvelujen kanssa. Palvelujen yhteensovittamiseen olisi tarve, kun työttömän tilanteen eteenpäin saattaminen edellyttää eri toimijoiden välistä tiivistä yhteistyötä.

…

Jos maakunta **tai palveluntuottaja** havaitsisi 11 §:ssä tarkoitetun työnhakijan palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä, että työttömällä olisi työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tarve**, työttömän palvelutarve olisi arvioitava monialaisesti ja palvelut sovitettava yhteen yhdessä maakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä tarvittaessa Kansaneläkelaitoksen kanssa. "**

…

"Pykälän 3 momentin mukaan työllistymistä edistävää monialaista yhteispalvelua tarvitsevalle työttömälle l**aadittaisiin** monialainen työllistymissuunnitelma. Suunnitelmassa **sovittaisiin** työttömän palvelutarpeen mukaisista julkisista rekrytointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista ja muista kasvupalveluista sekä sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluista."

Mutta mihin tämä monialainen palvelutarpeen arviointi ja palvelutarve palveluprosessissa sijoittuu – ja kuka sen tekee?

Lakiesityksessä (s.70) todetaan (lihavointi RA)

”Ensimmäinen palvelutarvearvio tapahtuisi pääsääntöisesti digitaalisesti siihen tarkoitetussa verkkopalvelussa. Jos työnhakijalla ei palvelutarpeen arvioinnin perusteella ole tarvetta harkinnanvaraisille kasvupalveluille, hän ohjautuisi käyttämään avoimia palveluja eli verkko- ja puhelinpalveluja. Osalla työnhakijoista voisi olla palvelutarpeen arvioinnin perusteella selkeä tarve tiettyyn palveluun, kuten esimerkiksi työnhakutaitojen parantamiseen, jolloin hän voisi ohjautua suoraan palveluun. Jos kyseistä palvelutarpeen mukaista palvelua tuottaisi useampi taho, työnhakija ohjattaisiin valitsemaan palveluntuottaja, jonka tuottamaan palveluun työnhakija haluaisi osallistua. **Työnhakijat, joilla arvioitaisiin olevan korkea riski pitkäaikaistyöttömyyteen tai tarve eri palvelujen yhteensovittamiseen tai muuten erityisen tuen tarve työllistymisessä, ohjautuisivat palvelutarpeen tarkempaan arviointiin. Maakunta voisi tehdä palvelutarpeen arvioinnin itse tai antaa palvelutarpeen arvioinnin palveluntuottajan tehtäväksi.**

Miten riski ja tarve palvelujen yhteensovittamiseen arvioitaisiin ja kenen toimesta ja miten hän ohjautuu palvelutarpeen tarkempaan arviontiin? Syntyykö arvio ’algoritmilla’ vai onko siinä aina myös aluksi julkinen henkilökohtaisen palvelun elementti? Esityksestä voi saada sen käsityksen, että maakunta voi antaa kaiken palveluntuottajan tehtäväksi, tai tämä voitaneen tulkita kovinkin eri tavoin eri maakunnissa.

Esimerkkejä siitä, miten monitahoisen palvelun prosessi on ratkaistu markkinoita laajasti käyttävissä maissa

Koska lakiesityksen valmistelussa (ja muissa maakuntien kasvupalvelujen valmisteluissa ja työvoimapalvelulain muutoksen valmistelussa) keskeisenä referenssinä on ollut Australia – ja myös Britannia, ja hallituksen suunnitelmissa on voimakas siirtyminen markkinoiden käyttöön, havainnollistan näiden markkinoita jo pitkään laajasti käyttäneiden maiden esimerkeillä, miten vaikeammassa asemassa olevien työnhakijoiden palveluprosessi on ratkaistu, ja pohdin näitä vasten mitä epäselviä kohtia Suomessa on.

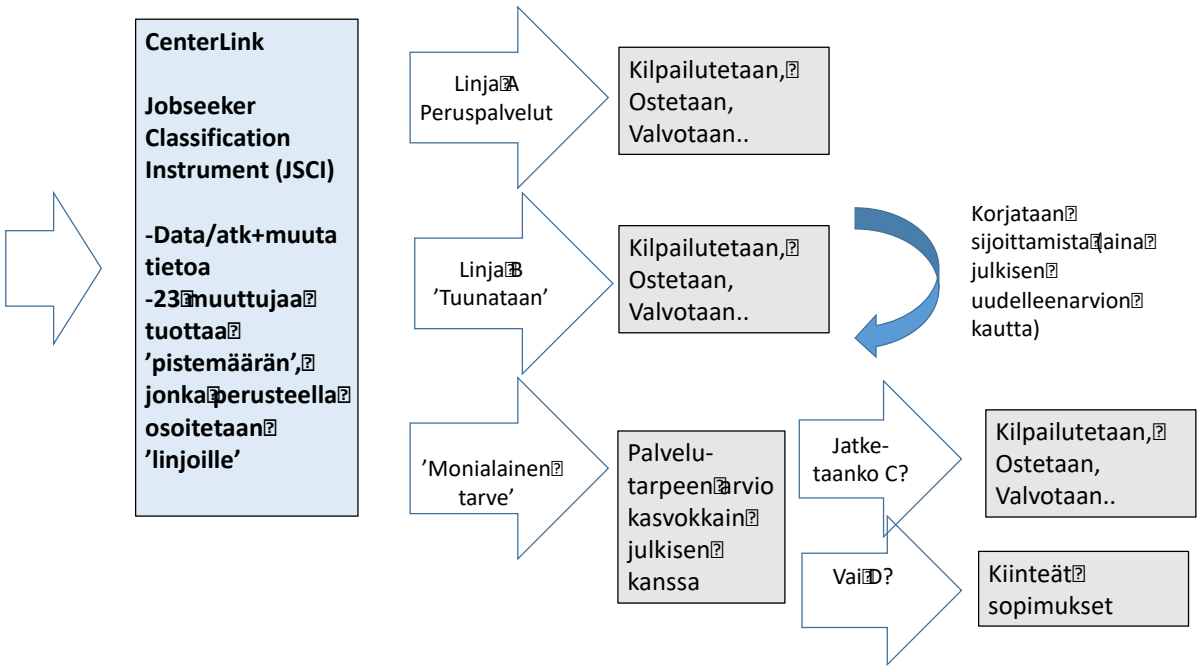
Australiassa palvelu käynnistyy julkisen palvelun yksikön***, Centerlinkin*** kautta. Asiakas profiloidaan *Job Seeker Classification Instrument* työkalulla (JSCI), jossa on 23 ‘tekijää’ tai muuttujaa, osa hallinnollisista työnhakijatiedoista, osa puhelimitse tai henkilökohtaisessa tapaamisessa hankittuja työnhakijaa kuvaavia ja hyödyttäviä tietoja. Eli Australiassa ensimmäinen ryhmittely tai profilointi tehdään ’atk-algoritmin’ + muun asiakasta koskevan tiedon yhdistelmällä. Jotain samantapaista Suomessakin tietääkseni valmistellaan.

Syntynyt numeerinen pisteluku Australiassa määrittää ohjataanko asiakas linjalle ‘A’, peruspalveluihin (eli ei erityisiä esteitä vaikkapa välittömälle työllistymiselle), vai ‘B’, jonkin verran intensiivisempiin palveluihin (tarvitaan esimerkiksi jonkin verran osaamisen täydentämistä). **Jos pistemäärä osoittaa linjalle ‘C’, eli kaikkein intensiivisimpiin (ja kalleimpiin) palveluihin (jossa siis taustalla on monialaisen palvelun tarvetta), työnhakijan on ensin osallistuttava julkisen palvelun virkailijan henkilökohtaisessa palvelussa tekemään arvioon.** Tämä arvio määrittää osallistuuko asiakas C-linjan palveluun, **vai erityisesti rahoitettuun vajaakuntoisten työvoimapalveluun, Disability Employment Services (linja ‘D’), jonka sopimukset ovat erilaisia kuin linjoilla A-C.** A - C linjoilla palveluhankinta ja kilpailutus perustuu ’normaaliin’ kilpailuttamiseen, mutta D-linjalla tehdään pitkäaikaisia ja kiinteähintaisia sopimuksia, jotta näissä todella monimutkaisissa ja herkissä palveluissa palveluntuottajat (jotka ovat pitkälti järjestöjä ja kolmatta sektoria) voivat toimia pitkäjänteisesti. Kilpailuefekti tulee D-linjalla laatupalautteen kautta.

Hallituksen esityksen kansainvälisen katsauksen Australiaa käsittelevässä osuudessa ei linjaa D tarkemmin käsitellä lainkaan. Siitä saa käsityksen, että kaikkialla noudatettaisiin ’normaalia kilpailuttamista’. D on kuitenkin tärkeä esimerkki sekä sen vuoksi, että siellä ovat kaikkein vajaakuntoisimmat ja erityisesti siksi, että siellä sopimuspolitiikka on **erilaista** kuin linjoilla A – C. Tätä sopimuspolitiikan erilaisuutta, jolla turvattaisiin sekä heikoimmassa asemassa olevien ihmisten, että haavoittuvassa asemassa olevien palveluntuottajien (varsinkin pienempien) asema, ei meillä ole käsitelty mielestäni lainkaan tarpeeksi – ja jäävätkö maakunnat ’jälkihoksaamaan’ tämän kantapään kautta?

Linjoilla Aja B sovitaan pakollisista ja yksinkertaisista ‘takaisin työhön’ suunnitelmista ja aletaan kilpailuttaa ja ostaa palveluja. Perusteellisimmat aktivointi/työnhakusuunnitelmat tehdään linjalla C ja niiden tulee olla **yksilöllisesti räätälöityjä**. Tämän kautta tehdyissä sopimuksissa määritellään julkisen toimesta minimiehdot kuten kontaktien tiheys ja **toimenpiteiden laatu** ja suunnitelmien toteutumista valvotaan/arvioidaan säännöllisesti julkisen tahon sopimuksia valvovien viranomaisten toimesta.

Australian mallia voi yksinkertaistaen kuvata seuraavasti:

Australiassa pääkysymykseksi on kuitenkin muodostunut väärä/puutteellinen profilointi ja linjoille osoittaminen, eli tilanteet, joissa työnhakijan esteet työmarkkinoille sijoittautumisessa osoittautuvat suuremmiksi, kuin julkisen (atk-perustaiset ja henkilökohtaisesti tehdyt) alkuarviot näyttivät (tai sellaisia esteitä ilmaantuu prosessin kuluessa), eli juuri ’moniulotteisissa’ tilanteissa. Tällaisissa tapauksissa tilanne arvioidaan **julkisen toimesta** uudelleen ja asiakas osoitetaan paremmin resursoidulle linjalle.

On tärkeää todeta, että vastaavia ongelmia on ollut kaikissa maissa, joissa on eri aikoina ollut käytössä asiakkaiden profilointia ja sitä vastaavaa palveluihin osoittamista. Tanskassa, Hollannissa ja Saksassa käytetyissä profiloinneissa, jotka muistuttivat em. Australian ’linjajakoa’, osoittautui, että automaattisesti ’ryhmään 1’ (ei esteitä suoralle sijoittumiselle) ja 2 (ei juurikaan ongelmia) sijoitetuissa itse asiassa olikin runsaasti sellaisia, joilla oli vakavia ongelmia ja yllätykseksi ryhmään 3 ja 4 (monenlaisia ongelmia) olikin ihmisiä, jotka sijoittuivat nopeasti työhön. Profiloinneista onkin monissa maissa luovuttu. Tällaiset ongelmat ovat tuttuja myös meillä TE-palvelujen ’linjajaossa’, joka edustaa samantapaista profilointia jos mukaan otetaan myös TYP.

Kaikki tämä on omiaan korostamaan palvelutarpeen arvioinnin – ja sen korjaamisen - tärkeyttä, jolloin henkilökohtaisen kasvokkaisen palvelun merkitys korostuu.

Australian esimerkki osoittaa siten selvästi, että siellä on tarkasti huolehdittu ’monialaista palvelua’ tarvitsevien tai vajaakuntoisten palvelun palvelutarpeen alun toteutumisesta julkisen toimesta henkilökohtaisessa kasvokkaisessa palvelussa – ja on huolehdittu myös siitä, että enemmän ’algoritmien varassa’ tehtyä allokointia voidaan korjata. Toisin sanoen moniulotteisissa tilanteissa palveluprosessia ei ole avattu alusta loppuun ostopalveluille. Ei myöskään pitäisi Suomessa.

Britannian ratkaisut 'monialaisuuden' ja ostopalvelujen suhteen

Hallituksen tässä lakiesityksessä ei Britanniaa käsitellä tarkemmin lainkaan, vaikka Britannian kokemuksissa on erittäin tärkeitä elementtejä – ja myös markkinakehityksen ongelmia - Suomea ajatellen.

Tärkeys alkaa siitä, että Australiassa käytetään yksityisiä palveluja **koko** työnhakijajoukkoa koskien, Britanniassa ansiosidonnaiset asiakkaat ovat edelleenkin valtion työvoimapalvelun, Job Centereiden asiakkaita ja yksityisten palvelujen (mukaan lukien järjestöt ja kolmas sektori) **hankinta koskee niitä, jotka ovat pitkittyneesti tukien varassa ja joilla on erilaisia työmarkkinoille kiinnittymisen ongelmia.** Toisin sanoen yksityisiä palveluja on käytetty juuri haasteellisemman työnhakijajoukon suhteen, eli 'moniulotteisissa' tilanteissa.

Britanniassa jokaisen työnhakijan ja niiden joilla on terveydellistä tai muita vajaakuntoisuutta täytyy tehdä 'hakijasitoumus', joka **laaditaan kasvokkain julkisen työvoimatoimiston virkailijan ('job coach') kanssa ensimmäisessä haastattelussa.** Toisin sanoen haasteellisissa tilanteissa palveluja ei ensimmäiseksi arvioi yksityinen palveluntuottaja. Tässä sovitaan ja määritellään millaista työnhakua ja työelämään valmistautumista ryhdytään toteuttamaan ja mitä asiakkaan tulee tehdä. Oikeus intensiivisimpiin ohjelmiin määrittyy yleensä sen mukaan, miten pitkään asiakas on ollut työttömyystuilla (tai sosiaalituilla), mutta myös sen mukaan kuuluuko hän johonkin erityisryhmään (kuten esimerkiksi vankilasta palaavat jne.). Britanniassa ei käytetä profilointityökalua, mutta jonkinlainen seulontatyökalu on kehitteillä, jolla on tarkoitus tukea Work & Health ohjelmaan ohjaamista.

Näiden julkisen tahon toteuttamien alkuvaiheiden jälkeen tarvittavat perusteellisemmat arviot ja aktivointisuunnitelmien täydentämiset toteutetaan palvelun hankinnan puitteissa, jossa käytetään myös muita palveluntuottajia, eli laajasti yksityistä sektoria. Palvelun toteutumista ja laatua arvioidaan sopimuksen toteutumisen viranomaisvalvonnan kautta. Laadunvalvonta ja laatuun sitouttaminen onkin Britanniassa vahvasti tapetilla. Tämäkin on tärkeä todeta Suomen viime aikojen vanhustenhuollon ostopalvelujen laadunvalvonnan puutteiden vuoksi.

Britannian osalta on myös olennaista todeta, että ostopalvelujen hankintaa rationalisoitiin voimakkaasti n. 10 vuotta sitten, jossa palvelut nyt ostetaan kahdeksaltatoista suurelta palveluntuottajalta ('Primary Contractors', eli ensisijaiset palveluntuottajat) ja sopimukset ovat monivuotisia ja arvoltaan miljoonia puntia. **Tällä haluttiin päästä eroon tuhansien kilpailutusten sekavasta tilanteesta (jossa on myös huomattavia byrokratiakustannuksia) ja haluttiin luoda palveluun jatkuvuutta** ja yllyke investointeihin ja innovaatioihin. Ensisijaiset toimittajat ovat vapaita alihankinnoimaan (ostamalla tai kilpailuttamalla), mutta alihankkijat on ilmaistava tarjouksessa, eikä niitä saa vaihtaa ilman selviä syitä. Tällä tavoin Britanniassa on haluttu myös luoda edellytyksiä sille, että ensisijaiset toimittajat voivat luoda palvelukokonaisuuksia ja palveluketjuja vastaamaan moniulotteisiin asiakastilanteisiin ja hyödyntämään mm. järjestöjen osaamista ja kokemusta monissa vaativissa asiakasryhmissä. Tällaisia tavoitteita on ilmaistu myös hallituksen esityksessä.

Tämän kokemuksen valossa on syytä kysyä, millaisella mallilla Suomessa aiotaan välttyä 'tuhansien kilpailutusten sekavuudelta' ja transaktiokustannusten paisumiselta. Jonkinlaisella Primary Contractors-mallilla? Miten silloin vältytään suurten toimijoiden dominanssilta ja oligopoleilta – viitaten niihin keskusteluihin joita parhaillaan käydään sote-puolella Suomessa?

On sitä paitsi tärkeää huomata, että esimerkiksi Britanniassa, joka on ollut yhtenä malleista Suomen markkinalähtöisyyden lisäämisessä, on itse monella tavoin parhaillaan kulkemassa pikemminkin kumppanuuksien ja kaupunkiseutujen roolin vahvistamisen suuntaan, koska on osoittautunut että Primary Contractors-malli ei ole ollut tehokas alueellis-paikallisten voimavarojen mobilisoinnissa. Suurin 'markkinoitumisaalto' on ohi ja mm.'Primary Contractors' markkinat ovat hyvän kysynnän myötä olennaisesti supistuneet. Jäljellä on kumppanuuksia vaativien moniulotteisten tilanteiden ratkominen.

Sama kehityskulku, eli kuntien, kaupunkiseutujen, valtion ja muiden toimijoiden (kuten järjestöt ja yritykset) kumppanuuksien vahvistaminen on käynnissä Saksassa, Hollannissa, Tanskassa, Kanadassa, USA:ssa ja monessa muussa maassa. Suurin työnhakijoiden asiakasvirta (ei-ansiosidonnaiset asiakkaat) Saksassa kulkee kumppanuuksien, eli Job Centereiden kautta. Hallituksen esityksen kansainvälisessä osuudessa ei mainita Saksan Job Centereitä lainkaan.

Pääsuuntana ei siis suinkaan ole markkinoituminen tai työvoimapalvelujen laajamittainen yksityistäminen, vaan kumppanuuksien toimivuus ja julkisen kokonaisuutta koskevan koordinoinnin ja alueellis-paikallisten kokonaisvoimavarojen mobilisoinnin tärkeys. Tämä on paljon laajempi käsitys työvoimapalveluista, kuin rekrytointi tai kohtaannon edistäminen.

'Black box' ja laatu

Suomi tuli koko lailla yllätetyksi vanhustenhuollon laatuongelmien vuoksi. Tämä oli tärkeä herätys ajatellen sitä, millaisia järjestäjä-tuottaja –malleja rekrytointi- ja osaamispalvelujen suhteen maakuntiin on tarkoitus luoda.

Yksityisten palvelujen ja kilpailuttamisen käyttöön liittyy hallituksen esityksessä innovaatio-odotusten ja taloudellisten tavoitteiden ohessa pyrkimys uudistaa palvelujen hankintaa siten, että palkitaan työllistämistuloksista (pääosin jälkikäteen tiettyjen seurantajaksojen mukaan). Myös tässä mallia otetaan Australiasta ja Britanniasta.

'Black box' nimitys tulee siitä, että järjestäjä ei ole kiinnostunut siitä, miten palveluntuottaja tuloksen saa (palveluprosessi on 'pimeänä'), järjestäjää kiinnostaa vain tulos (työllistyminen) ja siitä maksetaan.

Suomessakin hallituksen suunnitelmissa korostetaan sellaista palvelujen ostamista ja palkitsemista, jossa maksetaan tuloksista – ja nimenomaan 'kovista' tuloksista, eli sijoittumisesta avoimille markkinoille (ja siellä pysymisestä). Tuottajalla on innovointivapaus miten tulos syntyy. Tämä on sinänsä yleisenä tavoitteena järkevä ja perusteltu, mutta viime aikojen kohu vanhuspalvelujen osalta Suomessa on paljastanut, että 'black-box' – malli ei missään tapauksessa riitä. Australia ja Britannia ovat tätä black-box perusmalliaan korjanneet moneen kertaan, niin että nyt siellä on 'grey box', jossa palvelu prosessin laatua on lähdetty avaamaan, laatuun sitoutumista vahvistamaan monin tavoin ja palkitaan myös välituloksista, eli etapeista kohti avoimia markkinoita (eri vaiheet työ- ja toimintakyvyn lisääntymisessä).

Laadunvalvonnan asema on Suomessa jäänyt viime vuosina liikaa sivuun. Laatujohtamisvillitys Suomessa oli parikymmentä vuotta sitten – kuihtuakseen pois tilaaja-tuottaja-mallien tieltä. Vaarana on, että laatu jää liian vähälle huomiolle myös rekrytointi- ja osaamispalveluissa.

Kuten alussa totesin, paljon riippuu tietysti siitä, miten maakunnissa lakia tulkitaan ja sovelletaan käytännössä, joten lakiesitystä on myös vaikea kommentoida, varsinkin kun maakunnilla on mahdollisuus päättää missä määrin palvelujen ulkoistamista toteutetaan ja miten. Monialaisen palvelun aseman selkiyttäminen ja vahvistaminen on kuitenkin erittäin tärkeää Suomen tulevaisuuden kannalta.

Esitys

Nostan keskeisimpänä lausuntoni asiana esiin sen, että

- **perustuen siihen, että Suomen strategisena haasteena työmarkkinoihin ja työvoimavaroihin liittyen on niukkojen ja niukkenevien 'varojen' hyvä huolto, työkyvyn ja osaamisen kehittäminen ja työvoiman mobilisointi**
- **yhtenä keskeisimmistä haasteista on monialaista palvelua tarvitsevien työnhakijoiden palvelun aseman turvaaminen, vahvistaminen ja kehittäminen**
- **monialaisen palvelun sijoittuminen jää lakiesityksessä HE 93/2018 kuitenkin edelleen epäselväksi**

- **joten lakia julkisista rekrytointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista on täsmennettävä monialaisen palvelun palvelutarpeen ja palvelusuunnitelman laadinnan ja kokonaisuuden laadunvalvonnan osalta niin, että siinä lakiesitystä selvemmin ilmaistaan se, että monialaisen tarvearvion alkuvaihe henkilökohtaisena palveluna ja palvelukokonaisuuden alkusuunnittelu ja kokonaisuuden laadunvalvonta ovat julkisen toimijan käsissä maakunnan omana toimintana, omana 'TYPmäisenä yksikkönään', hyödyntäen erityisesti työvoiman monialaisten palvelukeskusten sekä muuta monialaisen palvelun kokemusta (kuten kuntien työllisyyskokeilujen kokemusta)**